

Museale formidlinger af fortiden som kolonimagt på danske og britiske museer

Nielsen, Vibe

Published in:
Slagmark

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Nielsen, V. (2017). Museale formidlinger af fortiden som kolonimagt på danske og britiske museer. *Slagmark*, (75), 81-94.

SLAGMARK #75

Institut for Kultur og Samfund
Aarhus Universitet

SLAGMARK – TIDSSKRIFT FOR IDÉHISTORIE

Institut for Kultur og Samfund – Idéhistorie
Jens Chr. Skous Vej 7, Bygning 1465/1467
8000 Aarhus C

www.slagmark.dk
slagmark@cas.au.dk

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
Eva Krause Jørgensen

TEMAREDAKTØRER FOR DETTE NUMMER
Astrid Nonbo Andersen & Sine Jensen Smed

REDAKTIONEN
Martin Ejning Christensen, Nicolai Von Eggers, Christoffer Basse Eriksen, Thomas Erslev, Markus Christian Hansen, Jacob Jensen, Mathias Hein Jessen, Thomas Palmelund Johansen, Eva Krause Jørgensen, Anne Engelst Nørgaard, Bjarke Skærlund Risager, Sine Jensen Smed og Esben Bøgh Sørensen

GRAFISK DESIGN OG LAYOUT
Nikolaj Sørensen, Tvendehave
Markus Christian Hansen

FORSIDEILLUSTRATION
Grafisk billede af *Queen Mary* af Jeannette Ehlers og Daviid Ranløv.
Det grafiske billede er blevet beskåret. © Jeannette Ehlers og Daviid Ranløv

TRYK
Lightning Source, Milton Keynes, Storbritannien

DISTRIBUTION OG ABONNEMENT
Aarhus Universitetsforlag
www.unipress.dk/tidsskrifter/slagmark/

Slagmark udkommer to gange årligt
Almindeligt abonnement (2 numre): 270 kr.
Institutionsabonnement (2 numre): 370 kr.
Studenterabonnement (2 numre): 235 kr.
Løssalg: 150 kr. + porto
ISBN 978-87-91041-95-2
ISSN 0108-8084

© Forfatterne og Slagmark
Artikler og andre bidrag må ikke gengives uden Slagmarks tilladelse.

Alle citater i Slagmarks artikler fra ikke-danske tekster er oversat af artiklernes forfattere (på samme vis med artikler på svensk eller norsk).

SLAGMARK - TIDSSKRIFT FOR IDÉHISTORIE

TEMA: KOLONIALE AFTRYK

- 9 *Redaktionelt forord*
AF ASTRID NONBO ANDERSEN & SINE JENSEN SMED
- 19 *Myter og realiteter i Jomfruøernes historie*
AF ARNOLD HIGHFIELD
- 33 *Dansk Vestindiens helte og heltinder*
AF RIKKE LIE HALBERG & BERTHA REX COLEY
- 45 *Toldbodens nye dronning – den danske kolonialismes im/materielle aftryk*
AF EMILIE PAASKE DRACHMANN
- 59 *Tingene sat på plads – Om afrikaneres bidrag til etableringen af byen Christiansted på St. Croix*
AF GEORGE F. TYSON
- 81 *Museale formidlinger af fortiden som kolonimagt på danske og britiske museer*
AF VIBE NIELSEN
- 95 *"Let's Put the Background to the Foreground!" – nostalgi, turisme og iscenesættelse af en dansk kolonial fortid på de tidligere vestindiske øer.*
AF PERNILLE ØSTERGAARD HANSEN
- 109 *I kølvandet – levedygtighed og koloniale økologier ved havnen på St. Thomas*
AF NATHALIA BRICHET & FRIDA HASTRUP
- 127 *Kærligheden og de druknedes land - interview med Tiphane Yanique*
AF ASTRID NONBO ANDERSEN & SINE JENSEN SMED

INTERMEZZO

- 139 *Et spøgelse går gennem Europa, informationsteknologiens spøgelse – et interview med Paul Mason.*
AF MALISE ROSBECH

151	<i>Uddrag fra "Forord" i 'Postkapitalisme – en guide til vores fremtid'</i> AF PAUL MASON
161	<i>Teknologisk evolutionisme eller klassekamp? Kritiske refleksioner over Paul Masons 'Postkapitalisme – en guide til vores fremtid'</i> AF CURT SØRENSEN
177	ANMELDELSER
207	ENGLISH ABSTRACTS
213	BIDRAGYDERE

Museale formidlinger af fortiden som kolonimagt på danske og britiske museer

AF VIBE NIELSEN

SLAGMARK #75

SIDER: 81-93

Den danske befolknings viden om og stillingtagen til de problematiske sider af landets fortid som kolonimagt har længe været til at overse. I Danmark har man betragtet sig selv som "den venlige kolonimagt", blandt de første nationer i verden til at afskaffe slaveriet,¹ og ifølge konsulent ved Center for Undervisningsmidler, Morten Buttenschøn, er det kun indenfor de sidste 10-15 år, at det danske skolepensum har ændret sig fra at være "mangelfuldt og præget af nostalgi i forhold til, at Danmark på et tidspunkt var en stor nation" (Scherrebeck, 2015a). Det anføres ofte, hvor ubearbejdet et emne Danmarks koloniale fortid er indenfor dansk kunst og kultur (Scherrebeck, 2015b), og historikere som Astrid Nonbo Andersen har understreget manglen på mindesmærker over kolonitiden i de danske byrum (Andersen, 2010, s. 81-81).

Selvom meget er ændret på få år i forhold til at forandre den generelle danske opfattelse af Danmarks rolle i den internationale kolonihandel, vil jeg argumentere for, at der stadig er plads til forbedring. Igen gennem feltarbejde på en række af Danmark og Storbritanniens største og mest indflydelsesrige museer indenfor det kulturhistoriske og maritime område, har jeg analyseret de forskellige måder, hvorpå danske og britiske museer formidler historierne om deres landes engagement i den internationale kolonihandel.² I denne artikel vil jeg vise, hvordan the National Maritime Museum (NMM) i London og the International Slavery Museum (ISM) i Liverpool har et forholdsvis større fokus på ikke-europæiske kulturer i de udstil-

linger, der beskæftiger sig med kolonihistorien, end Nationalmuseet (NM) i København og M/S Museet for Søfart (MS) i Helsingør. De to britiske museer har desuden en anden måde at formidle de perioder og steder, hvorfra kun få originale genstande er bevaret, end de to danske museer: Som resultat af de manglende genstande relateret til de slavegjorte afrikaneres levede liv har de danske museer en tendens til i højere grad at fokusere på danske handelsfolk fra adelsstanden og det bedre borgerskab, frem for de afrikanske og amerikanske kulturer, der er formidlet i de britiske udstillinger. Jeg vil argumentere for, at de observerede forskelle på de fire museer kan ses i relation til de to landes forskellige demografiske sammensætninger, men også som et resultat af, at den internationale kolonihandel har udgjort en større og mere integreret del af den britiske historie og således formentlig i højere grad har påvirket den nationale selvforståelse i Storbritannien end i Danmark.

Argumenterne fremstillet i denne artikel er et resultat af feltarbejde foretaget på de pågældende museer i form af udstillingsbesøg og observationer, der har muliggjort førstehåndsindtryk af de forskellige formidlingsstrategier. Udstillingsbesøgene er blevet suppleret af interviews med kuratorer og museumsinspektører fra de fire museer samt dokumentstudier af udstillingskataloger, tekstpaneler og hjemmesider, der beskriver museernes visioner og udstillingsstrategier. Jeg finder det relevant at undersøge museer, som talerør for de nationer, hvis historie, de søger at formidle. Hermed undersøger jeg, hvilke nationale forståelser af den koloniale fortid, der er på spil i henholdsvis Danmark og Storbritannien. Sammen med skolepensum, kunstscenen og offentlige monumenter og mindesmærker spiller museumsudstillinger en vigtig rolle i skabelsen af kollektive forståelser af en fortid, vi ikke bør glemme. Måderne, hvorpå nationens historier fortælles, siger en hel del om, hvilke stemmer, der bliver hørt og hvilke, der til stadighed bliver negligeret. I en globaliseret og i stigende grad multikulturel verden, er det mere relevant end nogensinde før at inkludere forskellige aspekter og forståelser af fortiden, for at få alle dele af samfundet til at føle sig hørt og anerkendt.

FORMIDLINGEN AF DEN KOLONIALE FORTID PÅ DANSKE MUSEER

Sammenlignet med situationen i andre tidligere kolonimagter er det tankevækkende, hvor lille et fokus danske museer har på landets koloniale fortid. Selvom Danmarks største kulturhistoriske museum – NM – har haft særudstillinger med

fokus på kolonitiden, er det kun et par rum i museets permanente udstilling, der er dedikeret til denne del af Danmarks historie, og store dele af museets imponerende etnografiske samling er udstillet uden medfølgende forklaringer om genstandenes proveniens (Levitt, 2015).³ I udstillingen *Danmarkshistorier 1660-2000* dedikerer NM 37 rum til fortællinger om, hvordan Danmark har udviklet sig ”fra at være en europæisk stormagt, der kontrollerede indsejlingen til Østersøen, til et lille land, der må finde sin plads som alliancepartner blandt andre lande” (NM, 2017). Udstillingen lægger vægt på, hvordan ikke alene samfundets spidser, men også almuen, arbejderne og indvandrerne har været med til at udvikle det danske samfund og skabe grundlaget for dets værdier igennem de sidste 350 år (Kronsted, 2001). Udstillingen åbnede i 2001 og er siden blevet kritiseret for sin forholdsvis ensidige og mangelfulde formidling af Danmarks koloniale fortid (Bjørn, 2015; Nielsen, 2008; Nielsen 2015; Rasmussen, 2015).

Det begrænsede antal genstande relateret til denne del af historien er udstillet i et rum kaldet ”Verdenshandel og kolonier”. Det fokuserer på, hvordan søfartsnationen Danmark-Norge ”deltog [...] i det internationale koloni- og handelseventyr” (NM, 2016). Udstillingsrummet består af fire montrer, der formidler historier og genstande fra de danske kolonier i Indien, på Guldkysten og i Dansk Vestindien samt de danske handelsruter til Kina. Det viser desuden genstande tidligere ejet af handelskompagnier og velhavende købmænd, der bragte de nye, koloniale varer tilbage til Europa fra kolonierne. Udstillingsmontrerne er æstetisk indrettede og byder på et væld af genstande, der primært har tilknytning til samfundets øverste lag. Hovedfokus i tekster såvel som genstande er på vareudvekslingen og det nye luksusforbrug i borgerskabet og adelen. Dette fokus understreges af udstillingsrummets to omkringliggende rum, der på den ene side udstiller en omfattende samling af museets beholdning af porcelæn og fajance og på den anden side en borgerskabslejlighed fra Magstræde, hvor pianofortets klimtende sonate danner den lydmæssige ramme om de teselskaber, man let kan forestille sig, har fundet sted i de fine stuer. Helhedsindtrykket er således en behagelig gennemgang af det 18. århundredes nye, eksotiske handelsvarer til tonerne af herskabelig musik, der kun ved nærmere betragtning rummer andre fortællinger end dem, som omhandler silke i metermål og fint pyntet porcelæn.

De mindre behagelige dele af historien er til stede, men montren om *Den trekan- tede vej til rigdom* omhandler primært historien om den danske greve Carl Heinrich

Schimmelmann (1724-1782), der blandt andet ejede de fire største sukkerplantager i Vestindien og Københavns største sukkerraffinaderi. Derudover udstilles også en udgave af den "Forordning om Neger-Handelen", der blev underskrevet i 1792. Historien om "Plantagerne" er skildret ved en række kort over plantagerne på øerne, og montren om "Dansk Vestindien" præges af en herredragt fra oberstløjtnant greve Ulrich Wilhelm de Roepstorffs (1729-1821) garderobe, samt generalguvernør Peter von Scholtens (1784-1854) stok og et malet portræt af oberst Thomas de Malleville (1741-1798).

Der var planer om at nuancere NMs formidling af Danmarks koloniale fortid med en stor særudstilling i anledning af 100-året for salget af Dansk Vestindien i 2017, men grundet finansielle udfordringer var museet nødsaget til at aflyse denne. Indtil andre forbedringer er på plads, er resultatet følgelig et nationalmuseum, hvor man som besøgende kan opleve at gå igennem en danmarkshistorie, der kun sporadisk forholder sig til, hvordan mødet med fremmede kulturer under kolonitiden påvirkede ikke alene danskerne, men også de folk, man var i kontakt med.

Det valgte hovedfokus for den udstilling på MS i Helsingør, der omhandler kolonitiden, er meget lig det, der findes på NM. Forbrug og handel med luksusvarer i den europæiske elite er den dominerende fortælling i udstillingen *Teselskabet – den første globalisering*. Udstillingen åbnede som del af det nyopførte søfartsmuseum i efteråret 2013 og dækker historien om, hvordan "hele verden var bundet sammen af ét fælles handelsnetværk domineret af Europa" (MS, 2015). Udstillingen indledes med et billede af maleriet *Teselskab hos Hertuginde* fra 1732. Maleriet er trykt på en lysplade, hvor enkeltdele i billedet sammen med en tekst på skift lyser op. Hver enkelt del kommer til at stå som materielle aftryk af den internationale kolonihandel: Silken, som de fine kjoler er fremstillet i, er eksempelvis fra Kina, mens stiverne i korsetterne er lavet af hvalbarder fra Nordatlanten. Sukkeret og kaffen er fra Vestindien, teen og porcelænet fra Kina, og papegøjen, bomuldsskjorten og mahognibordet fra Indien. Billedet af det nordeuropæiske teselskab samler således udstillingens fortælling, der således allerede indledningsvist slår sit udgangspunkt fast: Den internationale kolonihandels betydning for selskabs- og handelslivet i kongeriget Danmark-Norges borgerskabs- og adelskredse.

Med dette udgangspunkt fortælles historien om den internationale kolonihandel igennem syv udstillingsøer, der repræsenterer "hoveddestinationerne for den danske langfart til kolonier og handelsstationer i 1700-tallet" (MS, 2015). Udstil-

lingsøerne, der er suppleret af fem mindre montrer med modeller af skibe, som sejlede på de beskrevne handelsruter, rummer genstande relateret til den givne destination. De er hver især "garneret med et eksempel på den last, der blev sejlet fra destinationen" (MS, 2015). Eksempelvis er udstillingsøen med genstande fra Dansk Vestindien garneret med store tønder i træ, udstillingsøen med genstande fra Ostindien med stofruller og udstillingsøen med genstande fra Kina med porcelænsskåle. Udstillingsøen med genstande fra Dansk Guinea skiller sig ud: På hver endevæg har den påsat sortmalede hænder og fødder, der illustrerer, hvor lidt plads hver slavegjort afrikaner havde om bord på de skibe, der fragtede dem over Atlanterhavet. De sortmalede hænder og fødder rækker ud mod udstillingens besøgende og anes først, når man kommer helt tæt på, idet baggrunden, de sidder på, og rammerne omkring dem ligeledes er sortmalede. Det er et scenografisk valg, der springer i øjnene og vidner om de menneskelige konsekvenser af den internationale kolonihandel – uden at udpensle de slavegjorte afrikaneres smerte. På den måde formår MS at formidle et svært tilgængeligt emne på en illustrativ måde, der sætter tankerne i gang hos den besøgende, uden at forfalde til direkte at fortælle, hvad og hvordan den besøgende skal tænke og føle.

BRUGEN AF REPRODUKTIONER OG AUDIOVISUELT MATERIALE

I mange år har der eksisteret et museologisk ideal om at formidle historien igennem originale genstande. I tilfælde, hvor få eller ingen originale genstande findes, kan det imidlertid være brugbart at anvende reproduktioner eller audiovisuelt materiale i formidlingen. Det kan dog være vanskeligt at finde den rette balance, når illustrative installationer bruges til at fortælle politisk sensitive dele af historien. Historikere har fremhævet, hvordan installationer, som den ovenfor beskrevne på MS, kan medvirke til en trivialisering af emner som den transatlantiske slavehandel, ved indirekte at antyde, at den besøgende igennem dem vil vide, hvordan det var at være til stede på et slaveskib (Oldfield, 2007, s. 125) The ISM i Liverpool er et af de museer, der har valgt en mere eksplicit måde at formidle lidelserne ombord på slaveskibene: Her er uklare nærbilleder af lidende slavegjorte afrikanere, der ruller fra side til side, jamrer sig, kaster op og klager deres nød, projekteret op på store skærme i et ellers tomt rundt rum med en pæl i midten, der kunne ligne en skibsmast. Lydende fra de lidende, slavegjorte afrikanere er kombineret med lyden

af rullende bølger, der bidrager til en klaustrofobisk følelse af at være fanget under dæk på et skib. Installationen er effektiv og efterlader den besøgende med en følelse af ubehag og søsyge.

Ifølge John R. Oldfield, direktør for the Wilberforce Institute for the study of Slavery and Emancipation på the University of Hull, er brugen af installationer som disse blevet en integreret del af den brugerorienterede tilgang på mange museer (Oldfield, 2007, s. 124). Hvor populære de end er, er det essentielt, at vi tænker kritisk omkring brugen af rekonstruktioner som middel til at levendegøre fortiden, ligesom vi bør spørge os selv, om absolut empati overhovedet er mulig og i så fald ønskværdig (Oldfield, 2007 s. 125). Det er væsentligt at være sig disse bekymringer bevidst, men de bør ikke stå i vejen for formidlingsformen i enhver henseende. Manglen på originale genstande fra de slavegjorte afrikaneres del af historien om den internationale kolonihandel er en udfordring, der kan løses ved at inkludere elementer som audiovisuelt materiale og rekonstruktioner i formidlingen. Er vi for bekymrede for konsekvenserne ved brugen af andre formidlingsformer end originale genstande, risikerer vi udstillinger med et uforholdsmæssigt stort fokus på borgerskabets elite fremfor en mere nuanceret formidling, der inkluderer så mange stemmer i historiefortællingen som muligt.

På NM i særdeleshed ser der ud til at være et museumsfagligt ideal om brug af originale genstande i udstillinger, der i værste fald kan stå i vejen for en mere nuanceret måde at fortælle væsentlige dele af den koloniale historie. Inkluderingen af audiovisuelt materiale, reproduktioner og installationer, som dem de britiske museer i mine undersøgelser anvender, kunne være en måde, hvorpå andre stemmer end den danske handelselite, som de danske museer i dag primært lader komme til orde, kunne blive hørt.

INDDRAGELSE AF ANDRE STEMME

Alle fire museer, præsenteret i denne artikel, er del af den nye og mere inkluderende museumstradition: Hvor mange museer førhen manglede inklusion og involveringen af marginaliserede grupper, har museer i det sene 20. århundrede og tidlige 21. århundrede anerkendt deres forpligtigelse til at tage højde for alle dele af samfundet (Oldfield, 2007, s. 120). Museer er i dag således i langt højere grad end tidligere et resultat af forhandlinger mellem professionelle fagfolk og den brede befolkning

(Gable, 2010, s. 110). Som Eric Gable, professor i sociologi og antropologi på the University of Mary Washington, formulerer det, har museer i dag en tendens til konstant at monitorere deres engagement med offentligheden og teste, hvorvidt de repræsenterer publikum bredt, eller om de har en tendens til primært at henvende sig til et bestemt segment (Gable, 2010, s. 110-111). Generelt kan man sige, at kulturhistoriske museer i dag i lige så høj grad arbejder på at bidrage til og skabe grobund for et stærkt og levedygtigt demokrati, som de arbejder på at formidle vores fælles fortid (Gable, 2010, s. 110). Når museer beskæftiger sig med svære emner som den internationale kolonihandel, synes denne demokratiske proces særlig væsentlig. De danske og britiske museer, jeg har undersøgt, har imidlertid valgt forskellige strategier i deres inklusion af den brede offentlighed, hvilket kan ses som et resultat af de forskellige demografiske sammensætninger i de to lande.

På NM er formidlingsafdelingen opmærksomme på vigtigheden af inklusion. I deres undervisningsprogrammer forsøger de at udtrykke en mangfoldighed af stemmer ved at inddrage ikke alene museets rum om "Verdenshandel og kolonier" i udstillingen *Danmarkshistorier 1660-2000*, men også rum i museets etnografiske afdeling. Tilsvarende har MS undervisningsprogrammer, der hjælper skoleelever med at dykke ned i historien om den internationale kolonihandel. Disse undervisningsprogrammer føjer vigtige nuancer til udstillingens audiovisuelle spil, hvor besøgende kan være koloniale handelsfolk for en dag og handle med sukker, te og guld, men også mennesker. Inklusionen af andre stemmer på de danske museer mangler imidlertid i høj grad stemmer fra verden udenfor Europa. Som fremhævet ovenfor kan dette delvist forklares med de danske museers fokus på primært at formidle gennem originale genstande: Med kun enkelte bevarede eller indsamlede genstande fra de slavegjorte afrikanere har de danske museer valgt at vise, hvad de har genstande til at vise: Rige samlinger af porcelæn, silke og luksusvarer, bevaret for eftertiden af deres velstående ejere fra adelen og det bedre borgerskab.

På de britiske museer har en anden tilgang været den gængse: Her ses et langt højere fokus på Afrika og de nutidige konsekvenser forårsaget af den internationale kolonihandel. Hvor genstande fra slavegjorte afrikanere ikke fandtes i samlingen, har man inddraget etnografiske genstande, primært fra Vestafrika, for at understrege, at Afrikas historie var årtusinder gammel på starttidspunktet for den transatlantiske slavehandel.⁴ På the ISM begynder historien om den internationale kolonihandel ikke ved slavehandlen, men med et "Life in West Africa"-gallery, der

fokuserer på vestafrikanske folkeslag og deres kulturelle frembringelser før europæernes ankomst. Efter udstillingsdelen "Life in West Africa", hvor afrikanske kunstformer, der har haft global kulturel indflydelse, er udstillet, introducerer the ISM sine besøgende til the "Middle Passage" og ender udstillingen med et "Legacy"-gallery. I the "Legacy" gallery tager the ISM problematikken omkring racisme og fattigdom forårsaget af slaveriet og kolonitiden op til debat (ISM, 2012). Igennem montrer og paneler om black-power- og borgerrettighedsbevægelser, samt materielle påmindelser om slavehandlen i Liverpool, bliver historien trukket op til i dag og gjort relevant for de besøgende. Det er i særdeleshed de direkte forbindelser mellem besøgende fra lokale afro-caribiske miljøer og den transatlantiske slavehandel, der bliver gjort tydelige, som f.eks. i udstillingsdelen "Liverpool Stories", hvor lokale borgere fortæller deres families historie igennem en række portrætter. Konklusionen er klar: Liverpools lokale diversitet og multikulturalisme er et direkte resultat af byens tidligere status som Europas hovedstad for den transatlantiske slavehandel (Benjamin og Fleming, 2010, s. 26).

I udstillingen *The Atlantic: Slavery, Trade, Empire* på the NMM i London har man valgt ikke at inkludere en sektion om kolonitidens nutidige konsekvenser og fokuserer i stedet alene på de historiske aspekter af den transatlantiske slavehandel.⁵ Udstillingen har imidlertid et større fokus på slavegjorte afrikaneres medvirken til egen frisættelse end de danske udstillinger, og den understreger på kritisk vis den traditionelle forståelse af slavegjorte afrikanere som passive mennesker med behov for den hvide mands hjælp (Wallace, 2008). Et eksempel på dette er udstillingsteksten til en knælende bronzefigur med den berømte indskrift "Am I not a man and a brother?". Figuren, der blev anvendt af den britiske abolitionistbevægelse, repræsenterer ifølge the NMM "a passive view of Africans, which helped the abolitionist campaign to generate sympathy based on helping the downtrodden" (NMM, 2012). Denne kritiske stillingtagen til den britiske abolitionistbevægelse er forholdsvis ny på museer i Storbritannien, hvor man i mange år fokuserede på "the narrow world of [...] 'Saints'" igennem fremhævelsen af abolitionister som William Wilberforce (1759-1833) og Thomas Clarkson (1760-1846) (Oldfield, 2007, s. 131).

Spørgsmålet er, om danske museer vil gennemgå en lignende udvikling henimod en mere inkluderende formidling, der i højere grad end i dag fokuserer på marginaliserede grupper i samfundet. En af hovedårsagerne til, at de britiske museer har ændret deres formidling af den internationale kolonihandel, ser ud til at være lan-

dets heterogene befolkning, hvor mange mennesker har deres rødder i Storbritanniens tidligere kolonier. Processen frem mod større inklusion, der har formet den nye generation af museer siden 1990'erne, er i mange tilfælde gået begge veje: Ifølge historikeren Jim Downs kan bestræbelserne på at få skabt et museum i Liverpool dedikeret til historien om slaveriet i høj grad tilskrives byens afro-caribiske mindretal, der kæmpede for at få byen til at anerkende dens kritisable rolle i den atlantiske slavehandel (Downs, 2012, s. 79). Kurator på the ISM, Vikky Evans-Hubbard, er enig i dette og understreger vigtigheden af forbindelserne mellem museet og Liverpools afro-caribiske befolkning: "Det er efter min opfattelse meget vigtigt for det afro-caribiske mindretal i Liverpool, at der i formidlingen af byens historie er fokus på, hvordan Liverpool opnåede sin velstand. Det har været en kamp i mange år at få den anerkendelse".⁶

Processen mod større inklusion har på danske museer indtil nu primært handlet om inkluderingen af kvinder og arbejderklassen, hvilket *Danmarkshistorier 1660-2000* på NM er et godt eksempel på. Uden væsentlige stemmer fra de tidligere danske kolonier har mange museer endnu til gode at opleve at blive konfronteret med vigtigheden af at formidle historien om den internationale kolonihandel fra andre vinkler end den velhavende europæiske elites. Stemmerne er tilstede i Danmark, og det er viljen til at inkludere dem for så vidt også – i hvert fald i museernes undervisningsprogrammer – men for almindelige besøgende på NM og MS er der stadig et stykke vej igen, før diversiteten af stemmer bliver ligeså mangfoldig, som den man møder på the ISM og the NMM.

KONKLUSION

Denne artikels analyserede museumsudstillinger kan ses som eksempler på, hvordan museumsmediet har ændret sig markant i løbet af de sidste 10-15 år. I langt højere grad end tidligere er museerne blevet opmærksomme på vigtigheden af at beskæftige sig med de mere problematiske dele af deres hjemlandes historie. Denne udvikling skal ikke alene ses i lyset af en stigende interesse for det opgør med tidligere tiders tankemønstre indenfor den akademiske verden, der for alvor slog igennem med poststrukturalismens kritik af "de store fortællingers rimelighed" i tiden omkring 1980 (Hastrup, 2007, s. 322), men også som et resultat af et øget pres fra tidligere marginaliserede grupper i samfundet. Befolkningssammensætningen

i de analyserede museers geografiske nærhed har som belyst formentlig spillet en markant rolle i udstillingernes endelige formidlingsmæssige udformninger. Ikke alene kan de to britiske museers opbygning og tematiske fokuspunkter siges at være præget af Liverpool og Londons store afro-caribiske mindretal, der har fremmet museernes interesse i at nå ud til denne befolkningsgruppe ved i højere grad at integrere såkaldt "black history" i deres formidling.⁷ De afro-caribiske mindretal har også i høj grad selv været medvirkende til at skabe opmærksomhed omkring museumsformidlingens manglende stemmer i de pågældende byer og har således opfordret museerne til at formidle historien om Storbritanniens engagement i den internationale kolonihandel mere nuanceret.

De danske museer har ikke i nær så høj grad oplevet et pres fra tidligere marginaliserede grupper for en større grad af multikulturalitet i deres udstillinger. Uden en tilsvarende grad af væsentlige stemmer fra nulevende efterkommere af afrikanske slaver har de danske museer følgelig ikke på samme måde som de britiske museer været nødsaget til at forholde sig kritisk til denne del af den nationale fortid. Dette kan formentlig delvist forklare, hvorfor udstillingerne på de danske museer har et forholdsvist stort fokus på hvide, europæiske handelsfolk og et tilsvarende lille fokus på de slavegjorte afrikaneres liv og levevis. En anden forklaring på de manglende udstillingselementer omhandlende andre befolkningsgrupper end den europæiske elite skal findes i museernes ovenfor beskrevne forskellige tilgange til problematikken omkring fraværet af originale genstande.

Det store fokus på Afrika og afrikanske slavers medvirken til egen frisættelse, der er at finde på de britiske museer, kan desuden hænge sammen med, at landets engagement i den internationale kolonihandel ligger væsentligt tættere på vor tid, end det er tilfældet i Danmark. Dette kan betyde, at denne del af historien fylder mere i den nationale selvforståelse i Storbritannien, end den gør i Danmark, hvor det nationale selv billede måske i højere grad er præget af det 19. århundredes mange storpolitiske nederlag. I kombination med Storbritanniens større multikulturelle befolkning og det delvist anerledes syn på betydningen af brugen af originale genstande, kan den tidlige tilknytning til de historiske begivenheder således siges at have stor betydning for museernes valgte formidlingsform og på den måde være med til at forklare nogle af de observerede forskelle på danske og britiske museer.

Endelig kan det fremhæves, at de britiske museers store fokus på historien om den internationale kolonihandel og dens nutidige konsekvenser formentlig også

hænger sammen med det forhold, at den postkoloniale forskning fylder mere i britiske akademiske kredse end i danske. Det er således ikke utænkeligt, at det store akademiske fokus på området har påvirket måden, hvorpå de britiske museer forholder sig til denne del af fortiden. Samlet set afspejler museerne analyseret i denne artikel således i høj grad de samfund, de er del af, og understreger som sådan museernes position i samfundet som væsentlige talerør for tidens gældende verdensopfattelser og forståelser af samfundets indretning. Forstår vi, hvilken rolle museer spiller i vores samfund, bliver det tydeligt, hvilken form for magtinstans vi har med at gøre. Ikke alene afspejler de, de samfund de er del af, de er også med til at forme dem og spiller en væsentlig rolle i skabelsen af kollektive forståelser af fortid og nutid. Spørgsmålet er, om danske museer vil øge deres engagement for at få flere dele af befolkningen i tale og på samme måde som de britiske museer arbejder frem mod en mere mangfoldig og inkluderende formidling.

LITTERATUR

- Andersen, A.N. (2010). Vores gamle tropekolonier..? Tropekolonierne som danske erindringssteder. I: H.J. Bjerre og L. Fabian (red.) *Slagmark – Tidsskrift for idéhistorie* nr. 57. Århus: Aarhus Universitetsforlag, s. 81-92.
- Benjamin R. og Fleming, D. (2010). *Transatlantic Slavery: An Introduction*. National Museums Liverpool.
- Bjerring-Hansen, J., Christensen, L.K., Hansen, W., Leilund, H., Møller, V.A., Pedersen, L.L., Vaström, A. og Vorre, B. 2003. Verdenshandel og kolonier. I: A.M.L. Pedersen og L.L. Pedersen (red.) *Natioanlmuseets vejledninger – Danmarks Nyere Tid – Danmarkshistorier 1660-2000*. Nationalmuseet.
- Bjørn, A. (2015), 30. januar. Vi har svært ved at se os selv i rollen som undertrykkere og slavehandlere. *Politiken*. Hentet fra: <http://politiken.dk/debat/kroniken/premium/ECE2528279/vi-har-svaert-ved-at-se-os-selv-i-rollen-som-undertrykkere-og-slavehandlere/>
- Downs, J. (2012). Picturing Slavery: The Perils and Promise of Representations of Slavery in the United States, the Bahamas and England. I: D. Hamilton, K. Hodgson og J. Quirk (red.) *Slavery, Memory and Identity: National Representations and Global Legacies*. Pickering & Chatto Ltd, s. 77-90.
- Gable, E. (2010). How We Study History Museums: Or Cultural Studies at Monticello. I: J. Marstine (red.) *New Museum Theory and Practice – An Introduction*. Blackwell Publishing, s. 109-128.

- Halberg, R.L. (2016). *Dansk Vestindien på museum – Kontinuitet og brud i udstillingspraksis 1888-2013*. Kandidatspeciale. Lund Universitet.
- Hastrup, K. (2007). Strukturalisme. I: H. Andersen og L.B. Kaspersen (red.) *Klassisk og Moderne Samfundsteori*. Hans Reitzels Forlag, s. 299-325.
- Kronsted, P. (2001), December 2. Danskerliv: *Hjemlig hygge*. Jyllands-Posten. Hentet fra: <http://www.jyllands-posten.dk/protected/premium/indblik/ECE3630579/hjemlig-hygge/>
- Levitt, P. (2015). The Bog and the Beast: The View of the Nation and the World from Stockholm, Copenhagen, and Gothenburg. I: *Artifacts and Allegiances – How Museums Put the Nation and the World on Display*. University of California Press, s. 14-49.
- M/S Museet for Søfart (2015). *Om udstillingen Teselskabet*. Hentet fra: <http://www.mfs.dk/da/soeg---i---soefarthistorien/digitale---udstillinger/teselskabet/om---udstillingen---teselskabet>
- Nationalmuseet (2017). *Danmarkshistorier (1660-2000)*. Hentet fra: <http://natmus.dk/museerne/nationalmuseet/udstillingen/danmarkshistorier-1660-2000/>
- Nielsen, L.B. (2008), 27. september. Hvor blev slaverne af? *Information*. Hentet fra: <https://www.information.dk/debat/2008/09/slaverne>
- Nielsen, V. (2012). *Dealing with a Difficult Past – British Disseminations of the Transatlantic Slave Trade*. Masterafhandling. University College London.
- Nielsen, V. (2015). *Museale Formidlinger af Fortiden som Kolonimagt – En komparativ analyse af, hvordan danske og britiske museer formidler den internationale kolonihandel og dens nutidige konsekvenser*. Kandidatspeciale. University of Copenhagen.
- Oldfield, J.R. (2007). Sites of memory: transatlantic slavery and the museum experience. I: *Chords of Freedom – Commemoration, ritual and British transatlantic slavery*. Manchester University Press, s. 117-136.
- Pedersen, M.V. (2013). *Luksus – Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede*. Museum Tusulanums Forlag.
- Rasmussen, A.B. 2015, 18. december. Slaveland Danmark. *Information*. Hentet fra: <https://www.information.dk/kultur/2015/12/slaveland-danmark>
- Scherrebeck, E.E. 2015a, 19. januar. Det var en god tid for Danmark... *Information*. Hentet fra: <https://www.information.dk/kultur/2015/01/god-tid-danmark>
- Scherrebeck, E.E. 2015b, 21. januar. Den fortrængte historie. *Information*. Hentet fra: <https://www.information.dk/kultur/2015/01/fortraengte-historie>
- Wallace, E.K. (2008). Uncomfortable Commemorations. Oxford University Press på vegne af *History Workshop Journal*. Hentet fra: <http://hwj.oxfordjournals.org.ep.fjernadgang.kb.dk/content/68/1/223.full>

NOTER

- 1 Dette er ganske enkelt forkert: Den danske “Forordning om Neger-Handelen” fra 1792 forbød *indføringen* af slaver fra Afrika til Dansk Vestindien, men ikke selve slaveriet på øerne. Samtidig trådte forordningen først i kraft i 1803 – elleve år efter den blev skrevet. Slavegjorte afrikanere arbejdede således fortsat på de Dansk Vestindiske Øer frem til 1848. (Bjerring-Hansen et al., 2003 s. 103, Bjørn, 2015 og Pedersen 2013 s. 54.)
- 2 Feltarbejdet i Storbritannien blev foretaget som del af arbejdet med min afhandling, afleveret i forbindelse med opnåelsen af min mastergrad i Museum Studies på University College London (Nielsen, 2012), mens feltarbejdet i Danmark blev foretaget som del af arbejdet med mit speciale, afleveret i forbindelse med opnåelsen af min kandidatgrad i Moderne Kultur og Kulturformidling på Københavns Universitet (Nielsen, 2015). Den komparative analyse præsenteret i denne artikel kan læses i mere detaljeret form i mit speciale “Museale Formidlinger af Fortiden som Kolonimagt – En Komparativ analyse af, hvordan danske og britiske museer formidler den international kolonihandel og dens nutidige konsekvenser” (Nielsen, 2015).
- 3 I 1967 markerede NM 50-året for salget af Dansk Vestindien med udstillingen *Tre Vestindiske Stuer*. Udstillingen tog udgangspunkt i museets samling af møbler fra danske kolonihjem og livet som det tog sig ud for det bedre borgerskab på øerne. En anden udstilling om Dansk Vestindien blev vist i 2011 – ti år efter åbningen af den permanente udstilling *Danmarkshistorier 1660-2000*. Udstillingen *Dansk Vestindien – en koloni bliver til* var en vandreudstilling, der blev vist forskellige steder i Danmark og udlandet. Den var kurateret af arkitekten Ulla Lunn og fokuserede primært på den koloniale arkitektur på øerne og i Danmark, men understregede også kolonitidens nutidige konsekvenser. (Halberg, 2016).
- 4 Interview med Vikky Evans-Hubbard, kurator på the ISM, foretaget af forfatteren i 2012.
- 5 Interview med John McAleer, kurator og maritimhistoriker på the NMM, foretaget af forfatteren i 2012.
- 6 Interview med Vikky Evans-Hubbard, kurator på the ISM, foretaget af forfatteren i 2012.
- 7 Interview med Vikky Evans-Hubbard, kurator på the ISM, foretaget af forfatteren i 2012.

